

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р АНДА БОЖИДАРОВА ПАЛИЕВА
Национална музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“
Професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство

за дисертационния труд на
ХРИСТИНА АТАНАСОВА ПИПОВА
на тема
**„РИТЪМ & БЛУС“ I И II НА РУМЕН ЦОНЕВ –
ТВОРЧЕСКА ПРОЕКЦИЯ НА АВАНГАРДЕН МУЗИКАЛЕН ТЕАТЪР
И ПОСТМОДЕРНА ЛЕКСИКА**

За присъждане на образователната и научна степен „доктор“
Професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство

Преди да коментирам конкретно дисертационния труд на Христина Пипова, бих искала да подчертая, че той е резултат на една продължителна и многопосочна активност като изпълнител, с редица успешни изяви в полето на избраната от нея като изследовател жанрова сфера. Освен това развитието и творческите ѝ постижения паралелно и в областта на изобразителното изкуство допринасят за нейния по-широкообхватен поглед към изследваните феномени.

Разностранната **професионална подготовка** на Христина Пипова започва с паралелно обучение по изобразително изкуство и по музика и още в ученическите си години тя се изявява като солист на поп групи и детски народни хорове, участва в Международния фолклорен конкурс „Балкан фолк“ във Велико Търново. Завършва Нов български университет с бакалавърска степен по народно пеене и магистърска степен (2013) по поп и джаз пеене при проф. Румен Цонев. Същевременно посещава курса по актьорско майсторство на Нина Найденова, влиза в състава на „Фолк-джаз формация“ на проф. Георги Петков, при когото изучава и тамбура.

По време на следването си тя има успешни участия в българската „Евровизия“, майсторските класове на Милчо Левиев и Вики Алмазиду, спектакъла за връчване на наградите „Икар“, Международния конкурс за джаз вокали „Короната на Търновград“, Международния фолклорен конкурс „Пауталия 2008“ – с тамбура и народно пеене, във всички изяви на проекта на проф. Румен Цонев „Трите „К“, с курса по джаз импровизация при доц. Ангел Заберски и редица други, за което получава няколко награди и стипендии. Изпълнявала е главната роля в буфо-операта „Цар и водопроводчик“ в Университетския театър в НБУ, била е основен вокал на етно-фюзън група „ИРФАН“, с която две години гастролира из Европа и България, а със спектакъла „Ритъм & Блус“ 2 гостува на много сцени у нас, в Лондон и в Рим.

След дипломирането си продължава сценичните си изяви – три години пее в Държавния музикален театър „Стефан Македонски“, участва в авторския спектакъл на Камен Донеv „Възгледите на един учител за всеобщата просвета“ в Драматичен театър – Пловдив, в конкурса „Балканска романсиада“ печели втора награда, участва и в ТВ формата „Пееш или лъжеш“ по Нова телевизия. През 2017 дебютира в Софийската опера в мюзикъла „Лили и вълшебното бисерче“ на Любомир Денев, след това две години участва в детската програма на Операта, редовно пее и в мюзикъла „Мамма миа“. През последните сезони е изпълнявала главните роли в творби с музика на Любомир Денев (първата българска джаз опера „Вечеря в Манхатън“, спектаклите „Меко казано“ и „1984“) и в мюзикъла „Агартя“ по музика на Любомир Денев-син. Същевременно продължава да рисува, участва в различни експозиции, прави и самостоятелна изложба.

Дисертационният труд на Христина Пипова интригува още със самото заглавие, насочващо вниманието към многостранната творческа фигура на проф. Румен Цонев, както и към една значима тематика в съвременното културно пространство, присъстваща до известна степен периферно в българското музикознание.

Трудът обхваща увод, четири глави, заключение и библиография (98 библиографски единици на български, френски, немски, английски и италиански

език и интернет ресурси) и две приложения (I – авторски бележки и нотни ръкописи; II – опис на личния архив на Румен Цонев), в общ обем от 216 страници.

Идеята за дисертационната разработка на Христина Пипева, по собствените ѝ думи (Дисертация, с. 6), е била инспирирана от нейните професионални контакти с проф. Румен Цонев и участието ѝ в спектаклите на „Ритъм & Блус“, които я стимулират да разгледа от изпълнителска гледна точка тези спектакли и ги осмисли в контекста на специфичния творчески поглед на композитора.

Тя ясно е формулирала **задачите**, които си е поставила – да представи условността на „авангардния музикален театър“ и го осмисли като проява на постмодерното изкуство, като проследи неговата история през втората половина на европейския XX век и специално във Франция, както и „преноса му“ на българската сцена (с. 7); да акцентира върху важното място на Румен Цонев в българското театрално пространство, като анализира неговите два спектакъла; също така да представи в подреден и описан вид личния му архив (с. 8).

Структурата на работата е ясна, стройна, логиката ѝ следва поставените задачи – от обзор на специфичната проблематика на авангардния музикален театър (първа глава), през проявленията му в пространството на българската музикалнотеатрална сцена (втора глава), към разглеждане на конкретните произведения, които не са били досега обект на задълбочен анализ (трета и четвърта глава) и разкриване на основни моменти от творческия процес на автора в Приложенията, които не само придават пълноценен завършек на тази разработка, но разтварят възможности и за нови следващи изследвания и тълкувания на богатия интригуващ творчески свят на Румен Цонев.

В **Първа глава** – *Постмодернизмът и съвременният авангарден музикален театър (в прочита на Румен Цонев и някои изследователи на театъра и музиката в епохата на постмодернизма)* прави впечатление задълбоченото вникване на Христина Пипева в многоезична панорама от изследвания на

явлението „авангарден музикален театър“ и функционирането му в широк исторически контекст. И макар, че навлиза през прочита и естетическите позиции на Румен Цонев в теоретичната и терминологична проблематика в тази област, в своята активна рефлексия тя прави опит да предложи и собствени заключения, базирани върху примери из музикалната история и произведения от XX и XXI век. Тук, естествено, биха могли да се включат и други творби, като оперите на Арнолд Шьонберг и Албан Берг, ораторията на Артур Онегер „Жана д’Арк на кладата“, балетът „Бик на покрива“ на Дариус Мийо и др., не по-малко показателни за зараждането и многопосочната еволюция на експерименталния музикален театър. И мисля, че по-коректно би било да се посочват заглавията в оригинал, например операта на Лигети *Le Grand Macabre*, вместо спорният превод „Големият ужас“; или в скоби, ако има утвърден български превод, като *Le Marteau sans maître* („Чук без господар“) на Булез, *Renard* („Байка“ или „Приказка за Лисицата, Петела, Котарака и Овена“) на Стравински и т.н.

Втората глава – *Авангардният музикален театър и спектаклите „Ритъм & блус“* е особено значима, тъй като именно тук дисертантът систематизирано представя цялостната творческа концепция на Румен Цонев, неговите основни естетически постулати и принципи на изграждане на авторския му проект, като подчертава и значението на контактите му с Жорж Апергис в Париж. Христина Пипова прегледно посочва в седем аспекта общите характеристики между двата спектакъла „Ритъм & блус“, след което разглежда самия процес на създаване на проекта, отбелязвайки и важната роля на сътрудничеството на автора с актьора Христо Мутафчиев. Много подходящо тук е цитирането на интервюта и различни медийни отзиви, даващи представа за обществената рецепция и високата оценка на първия пример на авангарден музикален театър на българската театрална сцена.

Фокусирайки се в своя анализ преди всичко върху жанровата характеристика на проекта „Ритъм & блус“ и вписването му в постмодерното пространство на съвременния авангарден музикален театър, авторката логично проследява и влиянията на инструменталния театър на Маурицио Кагел,

концепциите на Луиджи Ноно и Лучано Берио, както и някои паралели с възгледи на Пиер Бара, Ахмед Есиад, Жорж Лавели и др., за да подчертае, че „*проф. Румен Цонев заимства от техния опит и начин на мислене, като създава свои нови, безспорно авангардни за времето си оригинални решения за иновативните смесени художествени техники между театъра и музиката.*“ (с. 89 – 90). И тук тя много лаконично и точно дефинира двойствената същност на музикалния театър като „*драматизиране на музиката и анализиране на драмата чрез музиката*“ (с. 91).

В следващите **Трета и Четвърта глави** – *Реализацията на „Ритъм & блус“ I (реконструкция на сценария)* и *Реализацията на „Ритъм & блус“ II (реконструкция на сценария)* се изяснява особено пълно самостоятелната творческа работа на Христина Пипева, от една страна, като внимателен изследовател на съхранените документираните от композитора материали около създаването на двата проекта, а от друга, със запълването, като прецизен реставратор, на липсващите елементи със собствените си наблюдения и сценичен опит като участник в спектаклите, както и с множеството разговори с други участващи актьори. Много важни са и коментарите ѝ за специфичните изисквания и търсения на Румен Цонев в постановъчния процес (с подчертан акцент върху работата му с музикалния материал и вокалното изпълнение), за които единствената регистрация са именно тези лични спомени и впечатления. И на тази база тя прави анализ (в Четвърта глава) и оценка на новаторската творческа концепция на композитора, вмествайки я като феномен в глобалното постмодерно пространство на авангардния музикален театър.

В **Заключение** Христина Пипова отново подчертава значимостта на новаторските идеи на Румен Цонев в тяхната връзка с френския авангарден музикален театър (особено с Жорж Апергис и Ришар Дюбелски), чийто опит той „пренася“ на българската театрална сцена, както и важността на неговите теоретични изследвания и тезата му за театрогеничната природа на музиката.

Описаните от дисертанта седем **Приносни моменти** реално съответстват на приносния характер на нейната разработка като първо изследване на творчеството на Румен Цонев в неговата връзка с френския авангарден музикален театър. А направената достоверна реконструкция на сценариите на „Ритъм & блус“, с анализ и на музикалния материал, не само съхраняват като музикалноисторически документ двата проекта, но биха позволили и евентуални бъдещи реализации на тези спектакли. Много важен момент е и описът на личния архив на композитора, като изходна база и за други следващи изследвания на неговото творчество.

Авторефератът отразява напълно адекватно съдържанието на разработката.

Приложената богата Библиография функционира органично в дисертационния текст.

По темата на дисертацията Христина Пипева има две публикации в сборници от докторантски четения с международно участие, издадени от НБУ през 2016 и 2017.

Като първо изследване на идеите и творческото наследство на такава уникална фигура в съвременната ни култура като Румен Цонев мисля, че би било целесъобразно тази разработка да бъде оформена и издадена като книга.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Имайки предвид безспорно приносния характер на дисертационния труд *„Ритъм & блус“ I и II на Румен Цонев – творческа проекция на авангарден музикален театър и постмодерна лексика* и отличните ми впечатления от качествата на предложения текст, убедено предлагам на уважаемите членове на научното жури да присъдят на Христина Атанасова Пипова образователната и научна степен „доктор“, професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство.

28. 09. 2024

Проф. д-р Анда Палиева